

Italská literatura I - texty - 1. část

San Francesco d'Assisi

Il Cantico di Frate Sole

o Delle Creature

Altissimu, onnipotente bon Signore,
Tue so' le laude, la gloria e l'honore et onne
benedictione.

Ad Te solo, Altissimo, se konfano,
et nullu homo ène dignu te mentovare.

Laudato sie, mi' Signore cum tucte le Tue creature,
spetialmente messor lo frate Sole,
lo qual è iorno, et allumini noi per lui.
Et ellu è bellu e radiante cum grande splendore:
de Te, Altissimo, porta significatione.

Laudato si', mi Signore, per sora Luna e le stelle:
in celu l'ài formate clarite et pretiose et belle.

Laudato si', mi' Signore, per frate Vento
et per aere et nubilò et sereno et onne tempo,
per lo quale, a le Tue creature dà sustentamento.

Laudato si', mi Signore, per sor'Acqua.
la quale è multo utile et humile et pretiosa et casta.

Laudato si', mi Signore, per frate Focu,
per lo quale enallumini la nocte:
ed ello è bello et iocundo et robustoso et forte.

Laudato si', mi Signore, per sora nostra matre Terra,
la quale ne sustenta et governa,
et produce diversi fructi con coloriti fior et herba.

Laudato si', mi Signore, per quelli che perdonano per
lo Tuo amore
et sostengono infermitate et tribulatione.

Beati quelli ke 'l sosterranno in pace,
ka da Te, Altissimo, sirano incoronati.

Laudato si' mi Signore, per sora nostra Morte
corporale,
da la quale nullu homo vivente pò skappare:
guai a quelli ke morrano ne le peccata mortali;
beati quelli ke trovarà ne le Tue sanctissime voluntati,
ka la morte secunda no 'l farrà male.

Laudate et benedicete mi Signore et rengratiate
e serviate li cum grande humilitate.

Přeložil Jaroslav Pokorný

Píseň bratra Slunce (Píseň tvorstva)

Nejvyšší všemohoucí dobrý Pane,
tvé jsou chvály, sláva, čest a všecko požehnání;

jenom tobě patří, Nejvyšší ty,
oslovit tě jménem žádný člověk hoden není.

Chválen buď, můj Pane, mnou a všemi stvořeními,
a především panem bratrem sluncem,
jenž přináší den a jímž nás osvětluješ;
krásný je a září velikou se skvěje,
Nejvyšší, a tvoje světlo vyjadřuje.

Chválen buď, můj Pane, skrze sestru lunu, skrze
hvězdy;
na nebi stvořils je jasné, jako drahokamy krásné.

Chválen buď, můj Pane, skrze bratra vítr,
skrze vzduch a mraky, jasno, všecka počasí,
kterými všem stvořením svým žítí dáváš.

Chválen buď, můj Pane, skrze sestru vodu,
která je tak užitečná, dobrá, pokorná a čistá.

Chválen buď, můj Pane, skrze bratra oheň,
který poskytuješ našim nocem,
a je krásný, radostný a mohutný a silný.

Chválen buď, můj Pane, skrze naši sestru, matku
zemi,
která dává život a jež vládne nade všemi
a jež rodí různé plody, trávu a barevné květy.

Chválen buď, můj Pane, skrz ty, kdo z tvé lásky
odpouštějí
a snášejí nemoci a protivenství.

Blažení jsou ti, kdo věrně v míru vytrvají,
neboť ty je budeš korunovat v nebi.

Chválen buď, můj Pane, skrze naši sestřičku – smrt
těla,
před níž žádný živý člověk kam utéci nemá.
Běda těm, kdo zemrou ve smrtelných hříších!
Blaze těm, jež ve tvé svaté vůli konec přistih!
Druhá smrt, smrt duše, nic jim zlého neudělá.

Chvalte mého Pána, blahorečte, děkujte mu
a s velikou pokorností sloužete mu!

Giacomo da Lentini

Io m'aggio posto in core a Dio servire,
com'io potesse gire in paradiso,
al santo loco, c'aggio audito dire,
o' si mantien sollazzo, gioco e riso.

Sanza mia donna non vi voria gire,
quella c'à blonda testa e claro viso,
che senza lei non poteria gaudere,
estando da la mia donna diviso.

Ma no lo dico a tale intendimento,
perch'io peccato ci volesse fare;
se non veder lo suo bel portamento

e lo bel viso e 'l morbido sguardare:
che-l mi teria in gran consolamento,
veggendo la mia donna in ghiora stare.

Lapo Gianni

Amor, eo chero mia donna in domino,
l'Arno balsamo fino,
le mura di Firenze inargentate,
le rughe di cristallo lastricate,
fortezze alt' e merlate,
mio fedel fosse ciaschedun latino;
il mondo in pace, sicuro 'l camino,
no mi nocchia vicino,
e l'aria temperata verno e state;
[e] mille donne e donzelle adornate
sempre d'amor pregiate
meco cantasser la sera e 'l matino;
e giardin' fruttuosi di gran giro,
con grande uccellagione,
pien' di condotti d'acqua e cacciagione;
bel mi trovasse come fu Absalone,
Sansone [e] pareggiasse e Salamone;
servaggi di barone
sonar viole, chitar[r]e e canzone;
poscia dover entrar nel cielo empiro:
giovane, sana, alegra e sicura
fosse mia vita fin che 'l mondo dura.

Přeložil Jan Vladislav

Předsevzal jsem si sloužit Hospodinu,
abych se jednou dostal do ráje,
protože tam, v tom jeho svatém klínu
se každý prý jen věčně raduje.

Leč bez mé paní, bez těch jasných skrání
a plavých vlasů bych tam nešel rád:
kdybych byl vzdálen od své krásné paní,
nemohl bych se nikdy radovat.

Tím vším však nechci říci bez ostychu,
že bych se tam chtěl dopustit snad hříchu:
chtěl bych jen vidět její krásný vzhled,

tu tvář a oči, hledící tak sladce:
až bych ji viděl smát a radovat se,
neuměl bych své blaho povědět.

Přeložil Jan Vladislav

Dej, lásko, ať se milá ke mně vine,
ať v Arnu balzám plyne,
ať jsou zdi Florencie postříbřené,
ulice křišťálově vydlážděné
a bašty s cimbuřími,
ať každý Ital je mým vazalem,
ať žije v bezpečí a míru zem,
ať soused neškodí mi,
ať je čas mírný v zimě jako v létě,
ať všechny dívčiny a panny v světě,
které má Láska v moci,
zpívají se mnou písňe dnem i nocí,
ať jsou vždy sady obtíženy plody,
ať mají dosti ptactva i dost vody
a zvěře bez ustání,
ať mám tvář překrásného Absolóna,
moc Samsona a moudrost Šalamouna
a čeled' jako páni,
ať znějí kancóny a housle hrají
a posléze ať dojdu blaha v ráji:
ať plný mládí, veselí a jasu
můj život trvá do skonání času.

Cecco Angiolieri

CII

[*A Dante Alighieri*]

Dante Alighier, s'ì so bon begolaro,
tu mi tien' bene la lancia a le reni,
s'eo desno con altrui, e tu vi ceni;
s'eo mordo 'l grasso, tu ne sugi 'l lardo;

s'eo cimo 'l panno, e tu vi fregghi 'l cardo:
s'eo so discorso, e tu poco raffreni;
s'eo gentileggio, e tu misser t'avveni;
s'eo so fatto romano, e tu lombardo.

Sì che, laudato Deo, rimproverare
poco pò l'uno l'altro di noi due:
sventura o poco senno cel fa fare.

E se di questo vòi dicere piùe,
Dante Alighier, i' t'averò a stancare;
ch'eo so lo pungiglion, e tu se' 'l bue.

Folgore da San Gimignano

Sonetti dei «Mesi»

D'aprile

D'april vi dono la gentil campagna
tutta fiorita di bell'erba fresca;
fontane d'acqua, che non vi rinresca,
donne e donzelle per vostra compagna;

ambienti palafren, destrier di Spagna,
e gente costumata alla francesca
cantar, danzar alla provenzalesca
con istormenti nuovi d'Alemagna.

E d'intorno vi sian molti giardini,
e giacchito vi sia ogni persona;
ciascun con reverenza adori e 'nchini

a quel gentil, c'ho dato la corona
de pietre preziose, le piú fini
c'ha 'l Presto Gianni o 'l re di Babilona.

Přeložil Jan Vladislav

Jsem-li já, Dante, žvanil, jak jsi řek,
pak ty se můžeš se mnou směle měřit:
snídám-li s někým, tys tam na večeri,
saju-li morek, ty zas žereš špek;

mám-li rád drby, ty rád klevetiš,
dělám-li šlechtu, ty se motáš s pány,
táhnu-l s Římem, ty jdeš s Lombard'any,
neznám-li míru, ty se nekrotíš!

A tak si bohudík až ani chvíli
nemáme navzájem co předhazovat:
oba jsem prohráli a prohloupili!

kdybys však chtěl v těch řečech
pokračovat,
hnal bych tě, Dante, až bys vydechnul:
protože jsem-li bodec, ty jsi vůl!

Přeložil Jiří Pelán

Duben

V dubnu vám přeji širé lučiny
s pestrými květy, s travou velmi svěží,
s potůčky, které do studánek běží,
a krásné paní, milé dívčiny,

španělské koně v lesklém postroji,
houf přátel po francouzsku oblečený
a provensálský tanec provázený
novými německými nástroji.

Kolkolem ať jsou zahrady a sady
a dobrý mrav je každým uctíván;
a ať je všemi řádně slaven tady

Messer Niccolò, urozený pán,
na jehož hlavu korunu jsem vsadil,
již nemá sultán z Kaira či kněz Jan.

Guido Guinizzelli

Al cor gentil rempaira sempre amore
come l'ausello in selva a la verdura;
né fe' amor anti che gentil core,
né gentil core anti ch'amor, natura:
ch'adesso con' fu 'l sole,
si tosto lo splendore fu lucente,
né fu davanti 'l sole;
e prende amore in gentilezza loco
così propiamente
come calore in clarità di foco.

Foco d'amore in gentil cor s'apprende
come vertute in petra preziosa,
che da la stella valor no i discende
anti che 'l sol faccia gentil cosa;
poi che n'ha tratto fòre
per sua forza lo sol ciò che li è vile,
stella li dà valore:
così lo cor ch'è fatto da natura
asletto, pur, gentile,
donna a guisa di stella lo 'nnamora.

Amor per tal ragion sta 'n cor gentile
per qual lo foco in cima del doplero:
splendeli al su' diletto, clar, sottile;
no li stari' altra guisa, tant' è fero.
Così prava natura
recontra amor come fa l'aigua il foco
caldo, per la freddura.
Amor in gentil cor prende rivera
per suo consimel loco
com' adamàs del ferro in la minera.

Fere lo sol lo fango tutto 'l giorno:
vile reman, né 'l sol perde calore;
dis' omo alter: «Gentil per sclatta torno»;
lui semblo al fango, al sol gentil valore:
ché non dé dar om fé
che gentilezza sia fòr di coraggio
in degnità d'ere'
sed a vertute non ha gentil core,
com' aigua porta raggio
e 'l ciel riten le stelle e lo splendore.

Splende 'n la 'ntelligenzia del cielo
Deo criator più che 'n nostr'occhi 'l sole:
quella intende suo fattor oltra cielo,
e 'l ciel volgiando, a Lui obedir tole,

Přeložil Jan Vladislav

V šlechtném srdci láska je a byla,
vždy doma jako v loubí lesa pták;
příroda však tu lásku nestvořila
dříve než srdce ani naopak!
Vždyť světlo také bylo
zároveň s jasným sluncem nebesklonu
a předtím nezářilo;
a v šlechtnosti láska přebývá
právě tak po zákonu
jako teplo v ohni, který jasně plá.

Šlechtné srdce láska prostupuje
jak vzácná síla vzácný drahokam;
ale ta moc naň z hvězdy sestupuje,
až když se sluncem zušlechťí on sám.
Až když se za pomoci
slunce už zbavil špíny, jež v něm byla,
nadá ho hvězda mocí;
a tak i srdci, které příroda
zjemnila, zušlechtila,
jako ta hvězda paní lásku dá.

V šlechtném srdci láska dlí a dýše,
právě tak jako plamen na svíci,
a nebyla by jinde ve své pýše
než tam, kde hoří, jasná, zářící.
Vždyť přece ke špatnosti
se Láska má jak žhnoucí oheň k vodě,
ve které mrazí kosti:
v šlechtném srdci Láska nalézá
svůj stánek v stejné shodě
jako magnet v sloji plné železa.

Ač slunce pálí do bláta z vsí síly,
bláto dál čpí a slunce dál se skví;
kdo říká rád: „Jsem rodem ušlechtilý,“
je jak to bláto v záři šlechtictví.
Proto ať nevěříte,
že ušlechtilost spočívá snad v rodu,
nikoliv v citech:
kdo neuměl své city zušlechtit,
ten připomíná vodu,
jíž pouze projde z nebe hvězdný svit.

Bůh Stvořitel se jeví bez ustání
andělům jasněji než slunce nám;
vnímají jasnozřivě jeho přání
a hýbou nebesy, jak chce On sám.

e consegue, al primero,
del giusto Deo beato compimento:
così dor dovria, al vero,
la bella donna, poi che 'n gli occhi splende
del suo gentil talento,
che mai di lei obedir non si disprende.

Donna, Deo mi dirà: «Che presomisti?»,
s'iendo l'alma mia a Lui davanti.
«Lo ciel passasti e 'nfin a Me venisti
e desti in vano amor Me per semblanti:
ch'a Me conven le laude
e a la reina del regname degno,
per cui cessa onne fraude».
Dir Li porò: «Tenne d'angel sembianza
che fosse del Tuo regno;
non me fu fallo, s'eo li posi amanza».

A jako Boží přání
vzápětí vede vždycky k naplnění,
tak také krásná paní –
sotva ji spatříš v jejím jasu stát –
člověka rázem změní
a on ji musí vždycky poslouchat.

Paní, až jednou vzlétnu z této země,
řekne mi Bůh: „Co jsi to učinil?
Prošel jsi nebem, došel jsi až ke mně
a se mnou srovnávals tu, již jsi ctil!
Taková chvála sluší
jedině mně a Paní Rajské Říše,
jež drtí svědce duší!“
Já řeknu však: „Vždyť měla vzhled a šat
anděla ze Tvé výše –
a proto nebyl hřích ji uctívat!“

Guido Cavalcanti

Perch'i' no spero di tornar giammai,
ballatetta, in Toscana,
va' tu, leggera e piana,
dritte'a la donna mia,
che per sua cortesia
ti farà molto onore.

Tu porterai novelle di sospiri
piene di dogli' e di molta paura;
ma guarda che persona non ti miri
che sia nemica di gentil natura:
ché certo per la mia disavventura
tu saresti contesa,
tanto dal lei ripresa
che mi sarebbe angoscia;
dopo la morte, poscia,
pianto e novel dolore.

Tu senti, ballatetta, che la morte
mi stringe s', che vita m'abbandona;
e senti come 'l cor si sbatte forte
per quel che ciascun spirito ragiona.
Tanto è distrutta già la mia persona,
ch'i' non posso soffrire:
se tu mi vuoi servire,
mena l'anima teco
(molto di ciò ti preco)
quando uscirà del core.

Deh, ballatetta mia, a la tu' amistate
quest'anima che trema raccomando:
menala teco, nella sua pietate,
a quella bella donna a cu' ti mando.
Deh, ballatetta, dille sospirando,
quando le se' presente:
- Questa vostra servente
vien per istar con voi,
partita da colui
che fu servo d'Amore - .

Tu, voce sbigottita e deboletta
ch'esci piangendo de lo cor dolente
coll'anima e con questa ballatetta
va' ragionando della strutta mente.
Voi troverete una donna piacente,
di s' dolce intelletto
che vi sarà diletto
starle davanti ognora.
Anim', e tu l'adora
sempre, nel su'valore.

Přeložil Jan Vladislav

Protože se už sotva někdy vrátím,
balato, do Toskány,
rozleť se ty v ty strany,
jdi ty k mé paní sama
a moje milovaná
tě přijme s velkou ctí.

Zanes jí zvěsti, vzdechy moje bédné,
tonoucí v samých úzkostech a žalech,
dej ale pozor, ať tě nezahlédne
nějaký špatný člověk nenadále:
ten by tě hned k mé trýzni neskonale
odehnal bez váhání
daleko od mé paní
a tak bych ještě v hrobě
se mučil kvůli tobě
zas novou bolestí.

Ty víš, má balato, že mám smrt v duši
a že tu budu žít už jenom chvíli;
ty to víš, jak mi srdce těžce buší
tím, že je roztrženo v steré díly.
Jsem zničen tak, že dál už nemám síly
snášet to utrpení.
Prosím tě o přispění -
ať smí má duše s tebou,
odved' ji, písni, s sebou,
až srdce opustí.

Svěřuji, balato, tvé laskavosti
tu duši, jež se chvěje bez ustání;
odved' ji s sebou ve své útrpnosti
tam, kam tě posílám, k mé krásné paní.
A potom, balato, se obrať na ni
a řekni vzdychající:
„Zde máš svou služebnici,
jež opustila tělo,
které vám náleželo
v milostném poddanství.“

A ty, můj slabý, ulekaný hlase,
z bolestných prsou s pláčem stoupající,
ty jdi s mou duší a s mou písni zase
a hovoř o mé mysli zoufající.
Přijďte k paní s láskyplnou lící,
s duchem tak utěšeným,
že bude potěšením
pro vás být u ní věčně.
A ty ji, duše, vděčně
vždy miluj a vždy cti.

<p>Dante Alighieri: <i>Vita nuova</i></p> <p><i>Tanto gentile e tanto onesta pare</i> la donna mia, quand'ella altrui saluta, ch'ogne lingua deven tremando muta, e li occhi no l'ardiscon di guardare.</p> <p>Ella si va, sentendosi laudare, benignamente d'umiltà vestuta; e par che sia una cosa venuta da cielo in terra a miracol mostrare.</p> <p>Mòstrasi sì piacente a chi la mira, che dà per li occhi una dolcezza al core, che 'ntender no la può chi non la prova:</p> <p>e par che de la sua labbia si mova un spirito soave pien d'amore, che va dicendo a l'anima: «Sospira!»</p>	<p>Přeložil Jan Vladislav</p> <p>Tak šlechtná, tak ctnostná vždy má paní připadá všem, jež při setkání zdraví, že třesoucí se rty už slůvka nevypraví a zrak se neodváží vzhlédnout na ni.</p> <p>A kráčí, i když slyší chválit sebe, v pokoru dobrotivě přioděna, a připadá všem jako div, jak žena, jež sestoupila ze samého nebe.</p> <p>Každému, kdo se na tu krásu dívá, očima k srdci bez ustání splývá slast, kterou chápe jen ten, kdo ji zná.</p> <p>A z jejích úst vždy jako když se line dech plný lásky, který s něhou plyne k duši a říká: Vzdychej, ubohá.</p>
<p>Dante Alighieri: <i>Rime</i></p> <p>Guido, i' vorrei che tu e Lapo ed io fossimo presi per incantamento, e messi in un vasel ch'ad ogni vento per mare andasse al voler vostro e mio,</p> <p>sì che fortuna od altro tempo rio non ci potesse dare impedimento, anzi, vivendo sempre in un talento, di stare insieme crescesse 'l disio.</p> <p>E monna Vanna e monna Lagia poi con quella ch'è sul numer de le trenta con noi ponesse il buono incantatore:</p> <p>e quivi ragionar sempre d'amore, e ciascuna di lor fosse contenta, sì come i' credo che saremmo noi.</p>	<p>Přeložil Jan Vladislav</p> <p>Kdyby nás, Guido, někdo znenadání chtěl zanést kouzlem, tebe, Lapa, mě, na koráb, který by plul bezpečně pod každým větrem podle našich přání,</p> <p>takže by bouře ani nepohody nás nemohly už nikdy rozdělit, ba naopak, že bychom chtěli žít navždy tak pospolu a plní shody!</p> <p>A kdyby tam ten kouzelník chtěl dát s námi i paní Lagiu s paní Vannou a s krásnou paní mnou tak opěvanou,</p> <p>abychom mohli v lásce rozmlouvat, pak by se všechny samým štěstím smály a my se, věřím, s nimi radovali.</p>

Dante Alighieri
LA DIVINA COMMEDIA
INFERNO

CANTO V

[Canto quinto, nel quale mostra del secondo cerchio de l'inferno, e tratta de la pena del vizio de la lussuria ne la persona di più famosi gentili uomini.]

[...]

Poscia ch'io ebbi 'l mio dottore udito
nomar le donne antiche e ' cavalieri,
pietà mi giunse, e fui quasi smarrito.
I' cominciai: «Poeta, volontieri
parlerei a quei due che 'nsieme vanno,
e paion sì al vento esser leggieri».
Ed elli a me: «Vedrai quando saranno
più presso a noi; e tu allor li priega
per quello amor che i mena, ed ei verranno».
Sì tosto come il vento a noi li piega,
mossi la voce: «O anime affannate,
venite a noi parlar, s'altri nol niega!».
Quali colombe dal disio chiamate
con l'ali alzate e ferme al dolce nido
vegnon per l'aere, dal voler portate;
cotali uscìr de la schiera ov' è Dido,
a noi venendo per l'aere maligno,
sì forte fu l'affettüoso grido.
«O animal grazïoso e benigno
che visitando vai per l'aere perso
noi che tignemmo il mondo di sanguigno,
se fosse amico il re de l'universo,
noi pregheremmo lui de la tua pace,
poi c'hai pietà del nostro mal perverso.
Di quel che udire e che parlar vi piace,
noi udiremo e parleremo a voi,
mentre che 'l vento, come fa, ci tace.
Siede la terra dove nata fui
su la marina dove 'l Po discende
per aver pace co' seguaci sui.
Amor, ch'al cor gentil ratto s'apprende,
prese costui de la bella persona
che mi fu tolta; e 'l modo ancor m'offende.
Amor, ch'a nullo amato amar perdona,
mi prese del costui piacer sì forte,
che, come vedi, ancor non m'abbandona.
Amor condusse noi ad una morte.
Caina attende chi a vita ci spense».
Queste parole da lor ci fuor porte.

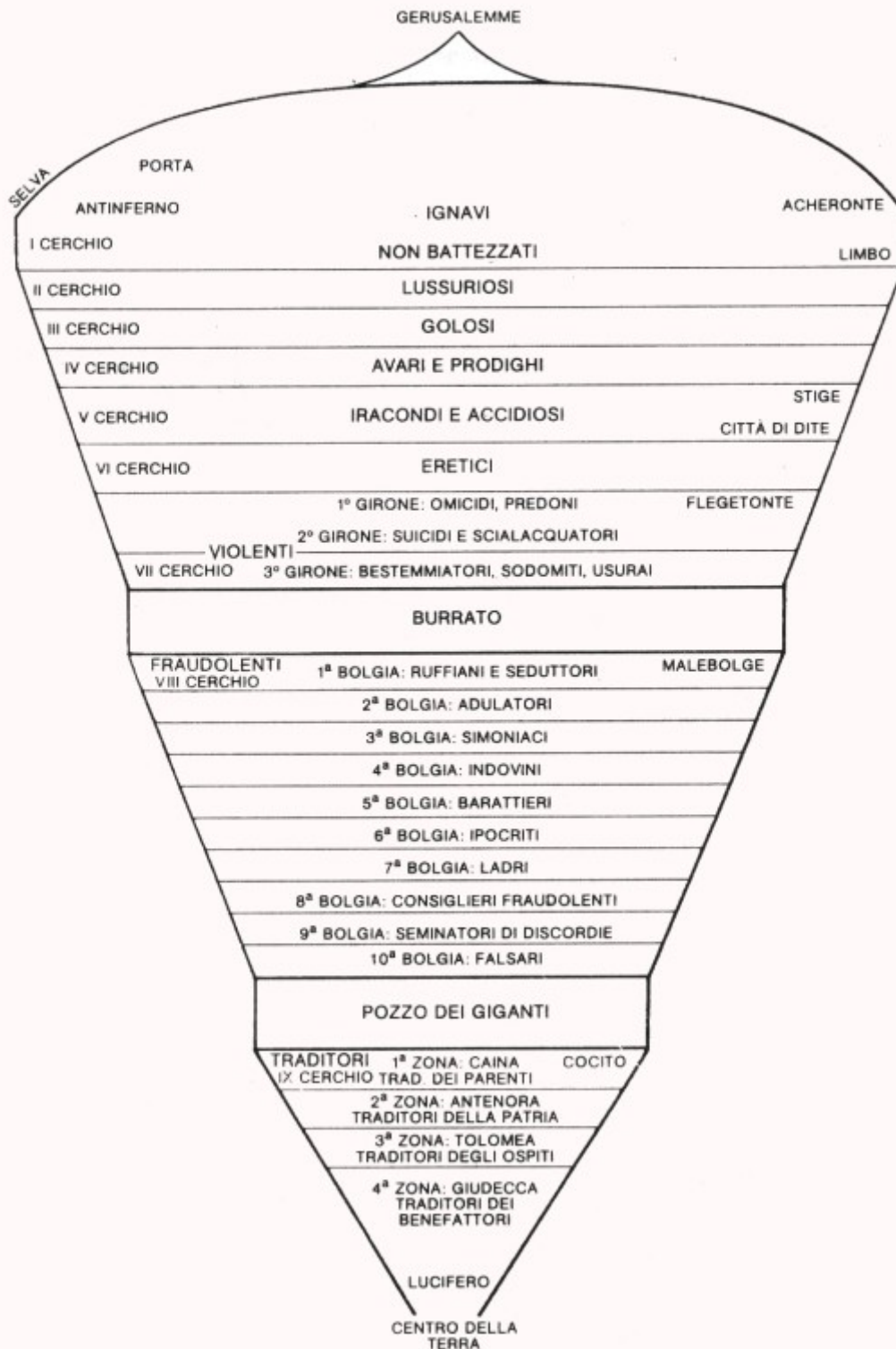
přeložili Otto František Babler a Jan Zahradníček

Tu při těch vzpomínkách, jež mistr choval
na reky dávných dob a krásné ženy,
smutek a soucit jakýsi mě ovál,
a řek jsem: “Rád bych, básníku můj ctěný,
poznal ty stíny dva, jež, prosty tíže,
jdou jako větrem unášeny!”
A on: Jen posečkej, až budou blíže:
s ochotou jistě odpovědí tobě,
když oslovíš je láskou, jež je víže.“
Když vítr přivál k nám ty duše obě,
já pravil jim: „Nám, duše zarmoucené,
povězte o sobě a o své době.“
Jak holubi, jež roztoužení žene,
že k hnízdu svému, ač jim vichr brání,
slétají na peruti rozpřažené,
tak od davu, v němž Dido byla paní,
se odtrhli a hned k nám přiletěli,
tak volalo je mocně moje přání.
„Ó tvore soucitný a v dobru bdělý,
jenž tmou jsi přišel na svém putování
k nám, kteří svět jsme krví pokrápěli,
Pán světů, kdyby slyšel naše lkaní,
my bychom pokoj vyprosili tobě,
že s naší bídou cítíš slitování.
Když slyšet chceš nás, porozprávět sobě,
my zůstanem, což jindy lze jen stěží,
neb vichr právě ustal ve své ve své zlobě.
Mé rodné město leží na pobřeží,
k němuž si řeka pád svou cestu volí
hledajíc klid i s vodou, jež v ní běží.
Láska, jež srdce plaché rychle školí,
v mém druhu prudce vzplanula k mé kráse,
jejížto ztráta doposud mne bolí;
láska, jež láskou jenom ztížit dá se,
s ním spoutala mne touhou mocné síly,
která, jak vidíš, nezaniká v čase;
láska nás vedla k smrti v téže chvíli -
však Kaina čeká na našeho vraha!“
Těmito slovy ke mně pomluvili.

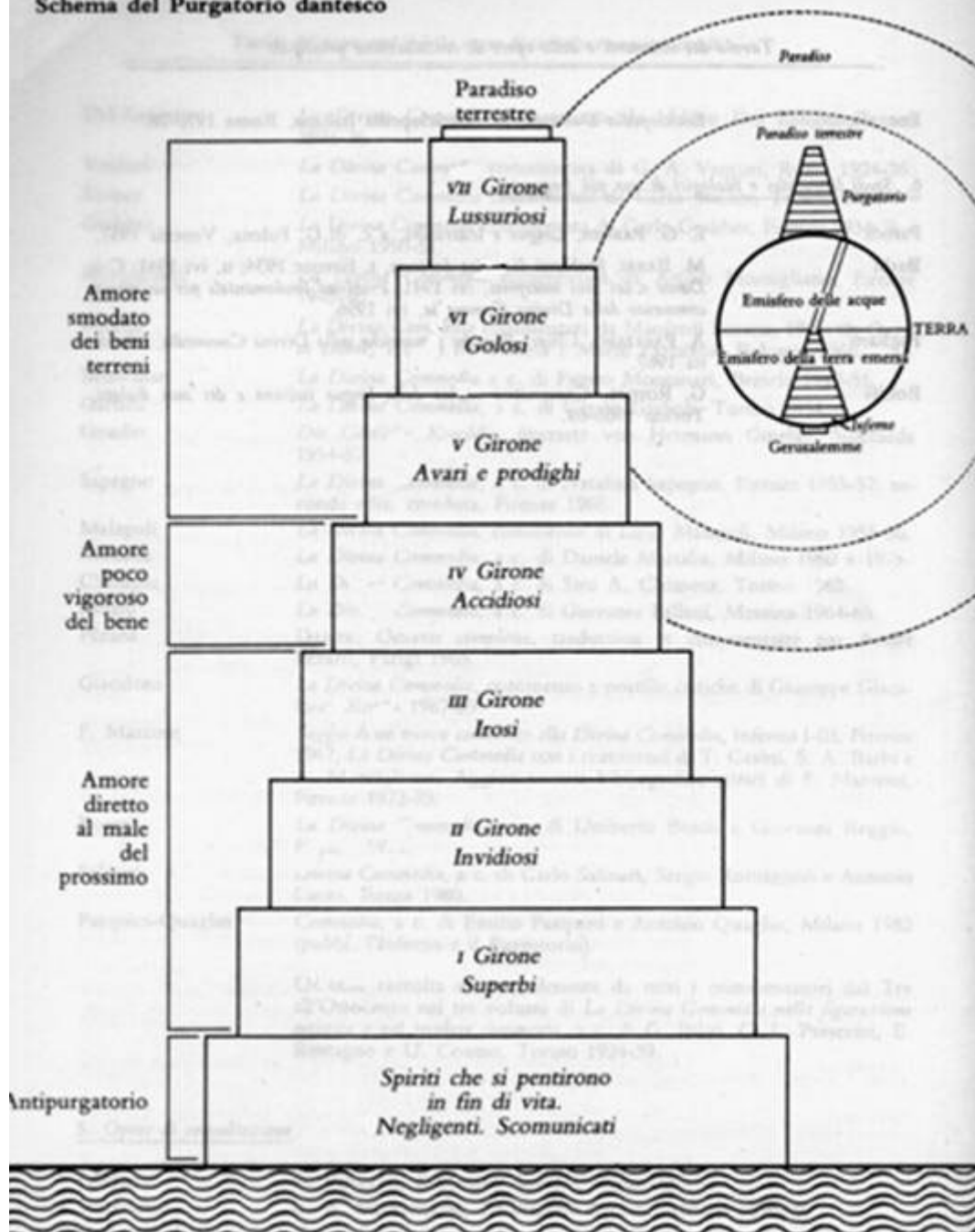
Quand' io intesi quell' anime offense,
china' il viso, e tanto il tenni basso,
fin che 'l poeta mi disse: «Che pense?».
Quando rispuosi, cominciai: «Oh lasso,
quanti dolci pensier, quanto disio
menò costoro al doloroso passo!».
Poi mi rivolsi a loro e parla' io,
e cominciai: «Francesca, i tuoi martiri
a lagrimar mi fanno tristo e pio.
Ma dimmi: al tempo d'i dolci sospiri,
a che e come concedette amore
che conosceste i dubbiosi disiri?».
E quella a me: «Nessun maggior dolore
che ricordarsi del tempo felice
ne la miseria; e ciò sa 'l tuo dottore.
Ma s'a conoscer la prima radice
del nostro amor tu hai cotanto affetto,
dirò come colui che piange e dice.
Noi leggevamo un giorno per diletto
di Lancialotto come amor lo strinse;
soli eravamo e senza alcun sospetto.
Per più fiate li occhi ci sospinse
quella lettura, e scolorocci il viso;
ma solo un punto fu quel che ci vinse.
Quando leggemmo il disïato riso
esser baciato da cotanto amante,
questi, che mai da me non fia diviso,
la bocca mi basciò tutto tremante.
Galeotto fu 'l libro e chi lo scrisse:
quel giorno più non vi leggemmo avante».
Mentre che l'uno spirto questo disse,
l'altro piangëa; sì che di pietade
io venni men così com' io morisse.
E caddi come corpo morto cade.

Uslyšev o žalu, jenž vzešel z blaha,
já hlavu klonil jsem a klopil zraky,
až básník se mne zeptal: „Co tě zmáhá?“
I odpověděl jsem: „Ó běda, jaký
stesk vroucí, jaké sladké rozhodnutí
ty dva sem vedlo mezi bol a mraky?“
Pak pravil jsem jim zase v žalném hnutí:
„Francesco, tvoje velké utrpení
mne k smutku dojíhá a k slzám nutí!“
Však pověz mi: v čas milostného chvění
jak v lásce jste si počínali spolu,
jak poznali jste svoje roztoužení?“
Tu ona ke mně: „Není větších bolů,
než ve dnech bídy vzpomínati blaha -
to zná tvůj mistr, v něm jsi měl svou školu.
Však chceš-li vědět kam až kořen sahá
té naší lásky, pro niž jsme ti milí,
promluvím řečí, jež jen pro pláč váhá.
My čtli jsem kdysi v pouhé kratochvíli
o Lancelotu, jak ho láska jala.
Sami a bez úmyslů zlých jsem byli.
Ta četba chvílemi nám vzhlédnout dala,
chvílemi zas nám při ní bledla líce -
na jednom místě však nám rozum vzala:
Když četli jsme, jak úsměv milostnice
s úst sladkých slíbal ve vášnivém chtění,
on, jenž se ode mne teď nehne více,
sty políbil mi v němém rozechvění.
Kniha i básník byli Galeotto.
A toho dne už nechali jsme čtení...“
Zatím co jeden duch i říkal toto,
tak zabědoval druhý, s ním se nesa,
že k soucitu byl bych umřel pro to.
I klesl jsem, jak mrtvé tělo klesá.

L'inferno dantesco

Schema del Purgatorio dantesco

STRUTTURA
DELL'OLTRETOMBA
DANTESCO

DIO

I NOVE CERCHI
ANGELICI

ROSA DEI
BEATI

EMPIREO

CIELO QUIETO

EMPIREO

IX CIELO CRISTALLINO PRIMO MOBILE

VIII CIELO STELLATO

VII CIELO DI SATURNO

VI CIELO DI GIOVE

V CIELO DI MARTE

IV CIELO DEL SOLE

III CIELO DI VENERE

II CIELO DI MERCURIO

I CIELO DELLA LUNA

PARADISO TERRESTRE

PURGATORIO

EMISFERO DELL'ACQUA

EMISFERO DELLA TERRA

CINQUE

SPERA DEL FUOCO

ARIA

ARIA

GERUSALEMME

Glosář k Božské komedii

Inferno - Peklo

contrappasso - trest odpovídající vině; zákon odplaty

Antinferno - „předšíň pekla“

Acheronte - podsvětní řeka Acherón

- ignavi - neteční

Limbo - Limbus, předpekli

- non battezzati - nepokřtění (nepokřtěné děti; Adam, Mojžíš, Abrahám; Homér, Ovidius, Aristoteles, Sokrates, Platón, Seneka, Hippokrates; řečtí a římské hrdinové aj.)

Inferno

- lussuriosi - smilníci, cizoložníci (Semiramis, Dídó, Kleopatra, Helena, Achilles, Paris, Tristan, Paolo Malatesta, Francesca da Polenta aj.)
- golosi - obžerové
- avari e prodighi - lakomci a marnotratníci (i církevní hodnostáři)
- iracondi e accidiosi - lidé zlostní a mrzutí, líní

Stige - řeka (bažina) Styx

città di Dite - město, jemuž vládne Dis = Pluto = Hádés

- eretici ed epicurei - kacíři a vyznavači epikureismu (Fridrich II., Farinata degli Uberti, Cavalcante Cavalcanti aj.)

Flegetonte - řeka Flegetón

- omicidi, predoni - vrazi; kořistníci a tyrani (Ezzelino da Romano, Dionýsos Syrakuský, Attila, Sextus Pompeius aj.)
- suicidi - sebevrazi (Pier delle Vigne)
- scialaquatori - ti, kdo promrhali svůj majetek
- bestemmiatori - rouhači
- sodomiti - sodomité (Brunetto Latini)
- usurai - lichváři

Burrato - rokle

Malebolge - 10 stupňů VIII. kruhu pekla

fraudolenti - podvodníci:

- ruffiani e seduttori - kuplíři a svůdci
- adulatori (lusingatori) - lichotníci
- simoniaci - svatokupci (papež Mikuláš III., který zde očekává také Bonifáce VIII. a Klementa V.)
- indovini - jasnovidci (Teiresiás, Michael Scotus aj.)
- barattieri - šejdíři, handlíři

- ipocriti - pokrytci (Kaifáš)
- ladri - zloději
- consiglieri fraudolenti - lstiví rádci (Odysseus)
- seminatori di discordie - rozsévači svárů (Mohamed)
- falsari - padělatelé

Cocito - ledová řeka Cocytós

- traditori dei parenti - ti, kdo zradili příbuzné (Caina - název podle biblického Kaina)
- traditori della patria - ti, kdo zradili vlast (Antenora - název podle trójského prince Anténora)
- traditori degli ospiti - ti, kdo zradili své hosty (Tolomea - název podle krále Ptolemaia XIII., který dal zabít Pompeia; nebo podle Ptolemaia z Jericha, který zradil Šimona Makabejského)
- traditori dei benefattori - zrádci dobrodinců (Giudecca - název podle Jidáše): Brutus a Cassius; Jidáš

Lucifero - Lucifer

Purgatorio - Očistec

spiaggia - pobřeží

- negligenti scomunicati - nedbalí v záležitosti pokání, kteří zemřeli jako exkomunikovaní

Antipurgatorio - předstupeň očistce

- negligenti che si pentirono in fin di vita - nedbalí, kteří se káli až na konci života
- negligenti che morirono di morte violenta - nedbalí, kteří zemřeli násilnou smrtí

valletta fiorita - rozkvetlé údolí

- principi negligenti - králové a knížata nedbalí v záležitosti pokání (Rudolf Habsburský, Přemysl Otakar II., Petr III. Aragonský, Karel I. z Anjou aj.)

Porta del Purgatorio (angelo guardiano) - brána očistce (anděl strážný)

7 kategorií hříšníků X 7 andělů a 7 odpovídajících ctností

- superbi - pyšní X angelo dell'umiltà (pokora)
- invidiosi - závistiví X angelo della misericordia (milosrdenství, štědrost)
- iracondi - zlostní X angelo della mansuetudine (mírnost, mírumilovnost)
- accidiosi - mrzutí, líní X angelo della sollecitudine (píle a vytrvalost v konání dobra)
- avari e prodighi - lakomí a marnotratní X angelo della povertà (chudoba)
- golosi - obžerové X angelo della temperanza (střídmost)
- lussuriosi - smilníci X angelo della carità (nezištná křesťanská láska)

Paradiso terrestre - pozemský ráj (Eden)

Paradiso - nebeský ráj

- I - cielo della Luna - spiriti che non adempirono i voti (vinou závažných překážek nedostáli některým slibům)
- II - cielo di Mercurio - spiriti attivi per desiderio di gloria (konali pro dobro víry, ovšem motivovala je touha po slávě)
- III - cielo di Venere - spiriti amanti (milující)
- IV - cielo del Sole - spiriti sapienti (moudří): Tomáš Akvinský a Bonaventura z Bagnoregia, každý vede 12 teologů a filozofů; Šalamoun
- V - cielo di Marte - spiriti militanti (bojující za víru): Jozue, Juda Makabejský, Karel Veliký, Roland, Gottfried Bouillonský, Robert Guiscard aj.)
- VI - cielo di Giove - spiriti giusti (spravedliví): David, Traján, Konstantin, normanský král Guglielmo il Buono aj.
- VII - cielo di Saturno - spiriti contemplanti (zasvěcení kontemplativnímu životu): svatí Pier Damiani, Benedikt, Makarius, Romuald aj.
- VIII - cielo di stelle fisse (nebeská sféra s nehybnými hvězdami): Kristus, Marie, archanděl Gabriel, apoštolé
- IX - cielo cristallino primo mobile (průzračná pohyblivá nebeská sféra, kterou otáčejí andělé)
- Empireo - Empyreum: trůn připravený pro Jindřicha VII.; Beatrice; sv. Bernard; Panna Marie
- Candida rosa dei beati - bělostná růže - nebeské sídlo blažených duší
- gerarchie angeliche - kůry andělské

angeli - andělé

arcangeli - archandělé

principati - knížectva

potestà - mocnosti

virtù - ctnosti

dominzioni - panstva

troni - trůnové

cherubini - cherubíni

serafini - serafíni

- Dio - Bůh

Il Canzoniere (Rerum Vulgarium Fragmenta)

22

A qualunque animale alberga in terra,
se non se alquanti ch'anno in odio il sole,
tempo da travagliare è quanto è 'l giorno;
ma poi che 'l ciel accende le sue stelle,
qual torna a casa et qual s'anida in selva
per aver posa almeno infin a l'alba.

Et io, da che comincia la bella alba
a scuoter l'ombra intorno de la terra
svegliando gli animali in ogni selva,
non ò mai triegua di sospir' col sole;
pur quand'io veggio fiammeggiar le stelle
vo lagrimando, et disiando il giorno.

Quando la sera scaccia il chiaro giorno,
et le tenebre nostre altrui fanno alba,
miro pensoso le crudeli stelle,
che m'anno facto di sensibil terra;
et maledico il dí ch'i' vidi 'l sole,
e che mi fa in vista un huom nudrito in selva.

Non credo che pascesse mai per selva
sí aspra fera, o di nocte o di giorno,
come costei ch'i' piango a l'ombra e al sole;
et non mi stanca primo sonno od alba:
ché, bench'i' sia mortal corpo di terra,
lo mi fermo desir vien da le stelle.

Prima ch'i' torni a voi, lucenti stelle,
o tomi giú ne l'amorosa selva,
lassando il corpo che fia trita terra,
vedess'io in lei pietà, che 'n un sol giorno
può ristorar molt'anni, e 'nanzi l'alba
puommi arichir dal tramontar del sole.

Con lei foss'io da che si parte il sole,
et non ci vedess'altri che le stelle,
sol una nocte, et mai non fosse l'alba;
et non se trasformasse in verde selva
per uscirmi di braccia, come il giorno
ch'Apollo la seguia qua giú per terra.

Ma io sarò sotterra in secca selva
e 'l giorno andrà pien di minute stelle
prima ch'a sí dolce alba arrivi il sole.

přeložil Jan Vladislav

Pro všechny tvory, které hostí země,
až na pár těch, co nenávidí slunce,
je dobou námahy a strasti den;
a když pak nebe zažehne své hvězdy,
jde všechno domů nebo do hnízd v houští
a má klid, alespoň než vzejde ráno.

Jenomže já nemám od chvíle, kdy ráno začíná
střásat tmu, v níž tone země,
a budit zvěř, jež plní všechna houští,
klid od vzdechů, i když už zašlo slunce;
a když pak vidím hořet v nebi hvězdy,
jdu plný slz a čekám s touhou den.

Když zažene už večer jasný den
a naše tma už chystá jiným ráno,
zamyšlen hledím na ty husté hvězdy,
které mi daly tělo z křehké země,
a proklínám den, kdy jsem spatřil slunce,
pro které jsem už jak ten divoch z houští.

Tak krutá není ani šelma z houští
jako ta, pro niž celou noc i den
štkám bez únavy v jasu hvězd i slunce
a neusínám večer ani ráno:
i když jsem stvořen ze smrtelné země,
tu pevnou touhu vnukají mi hvězdy!

Než se však vrátím k vám, vy jasné hvězdy, či
klesnu v hlínu myrtového houští
a z mého těla bude prach a země,
kéž bych v ní spatřil soucit aspoň den,
a za ty roky až po samo ráno
byl jednou šťasten od západu slunce!

Kéž bych s ní byl, když zapadne to slunce
(a když už není vidět nic než hvězdy)
jedinou noc a nenastalo ráno!
A kéž se mi pak nezměnila v houští
a neprchla mi z loktů jako v den,
kdy za ní pádil bůh přes stery země!

Spiš mě však země přikryje už v houští
a v jasný den se zaskví drobné hvězdy,
než vyjde slunce pro tak sladké ráno!

Solo et pensoso i piú deserti campi

vo mesurando a passi tardi et lenti,
et gli occhi porto per fuggire intenti
ove vestigio human l'arena stampi.

Altro schermo non trovo che mi scampi
dal manifesto accorger de le genti,
perché negli atti d'alegrezza spenti
di fuor si legge com'io dentro avampi:

sí ch'io mi credo omai che monti et piagge
et fiumi et selve sappian di che tempre
sia la mia vita, ch'è celata altrui.

Ma pur sí aspre vie né sí selvagge
cercar non so ch'Amor non venga sempre
ragionando con meco, et io co llui.

90

Erano i capei d'oro a l'aura sparsi

che 'n mille dolci nodi gli avolgea,
e l'vago lume oltra misura ardea
di quei begli occhi, ch'or ne son sí scarsi;

e 'l viso di pietosi color' farsi,
non so se vero o falso, mi pareo:
i' che l'ésca amorosa al petto avea,
qual meraviglia se di súbito arsi?

Non era l'andar suo cosa mortale,
ma d'angelica forma; et le parole
sonavan altro, che pur voce humana.

Uno spirito celeste, un vivo sole
fu quel ch'i'vidi: et se non fosse or tale,
piagha per allentar d'arco non sana.

Váhavým krokem zamyšlen a sám

pomalů měřím pusté pláne polí
a hledám lidské stopy po vůkolí,
připraven prchnout, jen je uhlídám.

Jedině v tom jsem našel ochranu
před pohledy a zvědavostí lidí,
jinak v mých zhaslých, smutných tazích vidí
každý už zvenčí sám, jak v nitru žhnu.

A tak si myslím, že snad jen ty srázy
hvozdy a řeky vědí, co mi schází
a co v sobě skrývám před lidmi.

Žádná z mých stezek není však dost příkrá, aby
tam za mnou Láska nepronikla a nedumala se
mnou a já s ní.

Ty zlaté vlasy, co tak sladce vlály

A co je vánek splétal v prstencích,
Ty krásné oči, co tak hořivaly
Tou něžnou září, co teď hasne v nich

Ta tvář a soucit, rozestřený na ní,
Ať už to byla pravda nebo klam :
Jak div, že jsem chytl na potkání,
Byl-li troud lásky ve mně přichystán ?

Když přicházela, když se kolem brala
Šla jako anděl, a když promlouvala,
Jako by někdo z nebe promlouval.

Bylo to pro mne božské navštívení,
Živoucí den, a i když se dnes mění,
i když luk klesá, rána trvá dál.